

ב"ה

בואו נשערינו בַּתּוֹדָה

פּעזיה"ק בני ברק יצ"ו

אלול תש"פ לפ"ק

בואו שעריו בתודה

בנידון מה שהתפשט נגיף הקורונה ר"ל ורבים נחלו מזה, וכן יש כמה וכמה מתים מזה, איך צריך להיות ההנהגה בענין תפלה בציבור ובענין לימוד התורה בישיבות וכוללים ובתי חינוך, ויסוד השאלה האם מיקרי שכיח הזיקא שמותר למנוע מלעשות מצוה או דלא הוי שכיח הזיקא, ואף אי הוי שכיח הזיקא מ"מ אינו שכיח מצב של סכנה, וכן יש להסתפק באופן דהוי שכיח הזיקא האם יש איסור להכניס עצמו לספק סכנה, או דאף שאין חיוב להכניס עצמו לספק סכנה כדי לקיים מצוה מ"מ אם רוצים להחמיר הרשות בידם, וכן יש לדון איך ההנהגה ע"פ התורה להשמר מהנזק.

א. הנה במסכת פסחים (דף ח') איתא דשלוחי מצוה אינם ניזוקין לא בהליכתן ולא בחזירתן, ואף אם כוונתו בשעת המצוה גם לצרכי גופו, כיון דשלא לשמה הוי מצוה שייך הכלל דשלוחי מצוה אינם ניזוקין, ואף במצוה דרבנן שייך כלל זה, וע"כ איתא שם דחמץ שנפלה עליו מפולת היו חז"ל מחייבים בדיקת חמץ אף שיש סכנת עקרב שדרכן לימצא באשפות וגלין כמ"ש רש"י שם, ואף אם היה מחפש בשעת בדיקה מחט נמי אינו ניזוק, אמנם מאחר שיש חשש שמא אחר הבדיקה שגמר מצוותו יחפש מחט וע"ז אין את השמירה של המצוה, וע"כ פטרוהו מלבדוק, ומ"מ איתא שם דאם שכיח הזיקא לא אמרינן הכי, והביאו ראיה משמואל ששלחו הקב"ה למשח את דוד, ואמר להקב"ה איך אלך ושמע שאול והרגני, ואמר לו הקב"ה עצה ע"ז, מזה הוכיחו דהיכא דשכיח הזיקא אין מחייבין לעשות מצוה.

ב. ויש לחקור מהו גדר 'שכיח הזיקא' דאמרינן דלא יעשה מצוה, ולכאורה במעשה דשמואל שאם ישמע שאול יהרגנו, כיון דשאל היה מלך, והיה חושש שמא דוד יקח ממנו המלוכה, וע"כ היה חשש גדול שישמע שאול ויהרגנו, ואולי זה הוי יותר מספק, אבל עכ"פ ספק הוי, אבל עקרב בגלים אף שדרכו לימצא בגלים, מ"מ לא מיקרי שכיח הזיקא, עיין חק יעקב (סי' תל"ג ס"ק י"ח) מ"ש בזה, דלכאורה קשה והרי בגמרא אמרו דאם עקרב עומד עליו באמצע תפלת שמו"ע פוסק דהוי ודאי סכנה, וא"כ למה בגלים דשכיח עקרב אמרינן דשלוחי מצוה אינם ניזוקין, ותירץ, דגבי בדיקת חמץ איכא כמה ספיקות, דהרי אין עקרב לפנינו, שמא יש כאן עקרב, ושמא יזיק לו והוא לא יראה אותו בשעת הבדיקה להשמר ממנו, ושמא אינו יכול להזיק כיון שהוא בגל, ע"כ לא מיקרי שכיח הזיקא לבטל המצוה בשביל חששות אלו, אבל

בשעה שאינו עוסק במצוה חיישינן לסכנה, כי חמירא סכנתא מאיסורא, ע"כ, ומסתברא דהוי פחות מספק השקול, וע"כ אמרינן שלוחי מצוה אינם ניזוקין.

ג. והנה במתניתין (ברכות דף ל') קתני הי' עומד בתפילה אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק, ואיתא שם (דף ל"ג) אבל עקרב פוסק, וכן פסק בשו"ע (סי' ק"ד ס"ג), וז"ל: ואפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק, אבל עקרב פוסק, ונחש נמי אם ראה שהוא כעוס ומוכן להזיק פוסק, ע"כ. וכתב בביה"ל טעם שאינו מפסיק לנחש כיון שרוב פעמים אינו נושך, רש"י ורמב"ם.

ד. ויש להסתפק בנחש דאינו פוסק, משום דרוב פעמים אינו נושך, י"ל ב' צדדים. א. כיון שעוסק במצוה ושלוחי מצוה אינם ניזוקים, וע"כ אם רוב פעמים אינו נושך סמכינן על הא דאמרינן דהיכא דלא שכיח הזיקא שלוחי מצוה אינם ניזוקין. ב. אף בלא מצוה נמי לא חיישינן למיעוט הנושך ככל איסורין שבתורה שהולכין אחר הרוב. ומצאנו באחרונים שני דרכים בזה. בספר קובץ שיעורים (פסחים אות ל"ב) ביאר שאע"פ שאין הולכים בנפשות אחר הרוב, יש לומר כיון שרובם אינם ממיתים נחשב כלא שכיח הזיקא, ויש לסמוך על כך דשלוחי מצוה אינם ניזוקים, אמנם עיין רש"ש בגמרא שכתב דאף בלא מצוה כל שלא הוחזק הסכנה לפנינו הולכים אחר הרוב ע"ש, וכ"כ בגליון מהרא"י על המשניות, וכן כתב בשו"ת בנין ציון (סי' קל"ז) ע"ש.

ה. ולכאורה חלקו בגדר נחש כרוך על עקבו האם אמרינן דהוחזק שיש כאן מצב של ספק סכנה, וע"כ יש לחוש אפילו במיעוט, או דכל זמן שאינו נושך אמרינן כיון שרוב אינם נושכים לא מיקרי הוחזק לפנינו הסכנה, וע"כ אף בלא מצוה אמרינן שהולכים אחר הרוב, שהקובץ שיעורים הבין שיש כאן חזקת סכנה, וע"כ אם היה ספק נושך היה פטור ממצוה, ורק משום רוב פעמים אינו נושך אמרינן שהעוסק במצוה אינו ניזוק, ואילו שאר אחרונים ס"ל דכיון דרוב פעמים אינו נושך נמצא שאין כאן חזקת סכנה, וע"כ אף בלא מצוה הולכים אחר הרוב.

ו. ועיין בחת"ס (יו"ד סי' רמ"ה) בנידון מילה דאמרינן דאם הוחזק שמתו אחיו מחמת מילה דוחין המילה, והקשה הרב השואל, דהנה בגיטין (נ"ז ע"ב) איתא עה"פ כי עליך הורגנו כל היום זה מילה שניתנה בשמיני, נמצא שבכל מילה יש סכנה, ואפ"ה גילתה תורה שצריך למול, א"כ נימא שגם אם מתו אחיו מחמת מילה אף שיש חשש סכנה חייבים למול התינוק, ותירץ הח"ס דבמילה של תינוק אף שיש ספק סכנה, מ"מ רוב הנימולים אינם מתים, שרובם הם בריאים ויכולים לקבל את מצות מילה,

ויש מיעוט שיכולים למות, ועל כן כיון שלא הוחזק לפנינו הולכים אחר הרוב, אבל במתו אחיו מחמת מילה שהוחזק החולי לפנינו, בזה דוחין את המילה.

ז. ויש לדון עוד, בהא דאמרינן שלוחי מצוה אינם ניזוקין, וע"כ היכא דלא שכיח הזיקא צריך לקיים המצוה, מה הדין באופן שלא יתבטל המצוה, אלא יקיים המצוה שלא בשלימות, האם בנידון זה נימא דאף היכא דלא שכיח הזיקא לא יכנס לזה, או דלא שנא, הנה בגמרא ברכות (דף ג') איתא שאסור ליכנס לחורבא מפני שלשה דברים. א. מפני חשד שמא פרוצה נמצאת שם ויעבור שם עבירה. ב. מפני המזיקין שהיו שכיחים בזמניהם. ג. מפני המפולת. ואיתא שם שרבי יוסי נכנס לחורבא, ובא אליהו ועמד על הפתח עד שסיים תפלתו, לאחר שסיים תפלתו שאל אליהו מפני מה נכנסת לחורבא זו, א"ל שחשש שמא יפסיקוהו עוברי דרכים, א"ל אליהו, הוי לך להתפלל בחוץ תפלה קצרה הביננו, ולמד מזה רבי יוסי הלכה כמ"ש שם, וכ"פ בשו"ע (סי' ק"ד), וכתב הצ"ח דחשש מפני המפולת או המזיקין הוי שכיח הזיקא, וע"כ לא היה לו ליכנס לשם, ומבואר מזה דאילו לא היה שכיח הזיקא יכול ליכנס לחורבא באופן דליכא חשד, אף שיכול להתפלל בחוץ, ומבואר דכדי לעשות מצוה בשלימות נמי אמרינן דשלוחי מצוה אינם ניזוקין.

ח. ולענייננו, הנה אף דמתחלה שלא ידעו איך התנהלות הנגיף, חששו מאד וחששו שזה בגדר שכיח הזיקא וע"כ סגרו את שערי בתי כנסיות ובתי מדרשות מפני חשש סכנת נדבקים, והיו מתפללים בבית או בחצרות וברחובות העיר, מ"מ עתה נראה שצריך להתבונן שוב בגדר הסכנה, ונראה דלפי המצב שאנו רואים כאן, שנחלו מזה בארץ ישראל כמאה ועשרים אלף איש לפחות, ומתו מזה כמו שמונה מאות איש, ורובם מאלו שמתו כבר היו חולים, שכל פגע יכול לערער בריאותם, והשאר הבריאו, רובם החלימו לגמרי, ומיעוט קטן מהם נשארו בחולשתם, בודאי מקרי לא שכיח הזיקא, ולפי"ז יש חיוב לפתוח את הבתי כנסיות ובתי מדרשות ובתי חינוך ישיבות וכוללים, דע"ז נאמר שלוחי מצוה אינם ניזוקין.

ט. והנה הנהגת הרשויות דאם יש ילד אחד בחיידר שנתגלה שיש בו את הנגיף, מכניסים את כל כתתו לבידוד של 14 יום, ומתבטלים התלמידים מלימוד התורה זמן רב, אמנם נראה שאין זה דרך התורה, דהרי סכנת עקרב בגלים הוי סכנה יותר, ואפ"ה כיון שיש כמה ספיקות מיקרי לא שכיח הזיקא, כל שכן כשיש לאחד את הנגיף יש הרבה ספיקות בזה, אם נדבקו, ואם יחלו עי"ז, ובדרך כלל בצעירים אף אם יחלו

מ"מ עוברים את החולי בצורה קלה מאד, ואפילו באותו שחלה יש לדון שדומה לנחש כרוך על עקבו שרוב פעמים אינו נושך, ולא מיקרי שכיח הזיקא, וע"כ מן הראוי שאם ילד אחד חלה, שלא יעשו בדיקות שע"ז יתחייבו ע"פ הרשויות לבטל תורה, אלא הילד החולה ישאר בביתו עד שיבריא, ויתכן שישאר עוד שלשה ימים אחר שהבריא, ולא יבטל תורה דאחרים, וכן יעשה אברך בכולל, שלא יבטל את כל הכולל על ידו.

י. ויש לחקור באופן שיש ודאי סכנה או ספק סכנה האם מותר להכניס עצמו למצוה לסכן נפשו, או דיש איסור בזה.

יא. הנה במסכת עירובין (דף כ"א ע"ב) איתא דבשעה שרבי עקיבא היה בבית האסורים, והיה רבי יהושע הגרסי משמשו, ובכל יום הביא לו מים במדה שיספיק לשתיה ולנטילת ידיים, יומא חדא אמר לו שומר בית האסורים מדוע זקוק אתה לכ"כ הרבה מים, שמא לחתור בית האסורים אתה צריך, ושפך חציין, ונתן לו חציין, וכשבא אצל רבי עקיבא ולא היה די מים גם ליטול ידיו, לא רצה לאכול, אמר מוטב אמות מיתת עצמי ולא אעבור על דברי חברי, והקשו התוס' והרי היה פטור מנטילת ידיים, ותירצו אפ"ה מחמיר על עצמו היה, וכתב בספר תורת חיים דמשמע דמותר למסור נפשו שלא לעבור אפילו על מצוה דרבנן, וכן משמע בב"ק (דף פ' ע"א) בעובדא דחסיד אחד שהיה גונח מלבו, והיתה רפואתו לינק מעז, ע"כ אף שחז"ל אסרו, גידל בביתו בהמה דקה, ואיתא שם שחכמים נכנסו לבקרו, וכשראו העז חזרו לאחוריהם, והיינו טעמא שהיה לו לחסיד להחמיר על עצמו, והקשה הת"ח דהרי הרמב"ם (פ"ה מיסורי התורה) כתב דכל שנאמר בו יעבור ואל יהרג ונהרג ולא עבר, הרי זה מתחייב בנפשו, מיהו הרא"ש והטור (סי' קנ"ז) כתבו דאם ירצה להחמיר על עצמו ליהרג רשאי, ותירץ הת"ח דלדעת הרמב"ם יש לתרץ דהיכא דודאי שיהרג אסור למסור נפשו, אבל בספק מותר להחמיר על עצמו.

יב. ובמס' ברכות (דף ל"ב ע"ב) איתא דבאמצע תפלת י"ח אפילו המלך שואל בשלומו לא ישיבנו, ואמר רב יוסף לא שנו אלא למלכי ישראל אבל למלכי עכו"ם פוסק, ופירש רש"י שלא יהרגנו, ואיתא שם מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל בדרך ובא שר אחד ונתן לו שלום ולא החזיר לו שלום, המתין עד שסיים תפלתו, משסיים שאלו השר מדוע לא הפסיק והלא ונשמרתם לנפשותיכם כתיב, והשיבו שכיון שעמד בתפלה לפני הקב"ה הוי בזיון להפסיק וכו' ונתפייס השר, עיי"ש, והקשה מהרש"א הרי

במלך עכו"ם ואנס אמרינן דיפסיק, ותירץ דלא היה סכנה כמו במלך עכו"ם עיי"ש, ולכאורה כוונתו דבמלך עכו"ם ששואל בשלומו הוי קרוב לודאי שימיתנו, אבל אם שר שואל בשלומו הוי ספק, ומותר להכניס עצמו בספק סכנה דמצוה מגינא.

יג. ועיין בט"ז בסי' ס"ו שפירש דאין חילוק בספק סכנה בין המלך לשר, אלא קמ"ל דיש רשות להפסיק אם ירצה, אבל אם רוצה שלא להפסיק אין עליו חיוב להפסיק, ועיין בב"ח (סי' ס"ו) שכתב דחידוש רב יוסף דמפסיק למלך עכו"ם אף דאין דבר העומד מפני פיקוח נפש, מ"מ הכא הוי הפיקוח נפש ספק, והאיסור להפסיק ודאי, ואין ספק מוציא מידי ודאי, וע"כ חידש רב יוסף דמותר להפסיק אפילו בספק, עיי"ש, ומבואר מדבריו דאי לאו שהתירו חז"ל בספק נפשות להפסיק היה איסור להפסיק, ובמעשה בחסיד שלא הפסיק, היינו נמי מטעם דאין ספק מוציא מידי ודאי, ומבואר מזה שאף שמותר להפסיק, מ"מ החסיד הנ"ל לא הפסיק מפני שמותר להחמיר על עצמו, ועיין בא"ר שחלק על הב"ח דאף בספק סכנה מותר לעבור אפילו ודאי איסור, ומ"מ כתב דבספק נפשות מותר להחמיר על עצמו, והוכיח מדברי התוס' (עירובין דף כ"א) בעובדא דרבי עקיבא שהביאו לו מים מועטים בבית האסורים, דמחמיר על עצמו היה, שלא לאכול בלא נטילת ידים, ובשם ספר חסידים (סי' תשפ"ז) שכתב על מעשה דחסיד הנ"ל וז"ל: "הרי אדם מחמיר על עצמו בתפלה אע"פ שמסתכן בנפשו בטוב עושה, כמו שעשה דניאל", וע"ש עוד מ"ש בשם מנורת המאור.

יד. אמנם המג"א (סי' ק"ד ס"ק א') ביאר הדין דמלך גוי שואל בשלומו יפסיק, וביאר הטעם דמתירא שמא יהרגנו, ואם רוצה להחמיר אם מותר להחמיר, תליא בפלוגתא ביו"ד (סי' קנז) בכל דין יעבור ואל יהרג אם רוצה להחמיר, דיש מחלוקת הפוסקים אם מותר להחמיר, ולהשיטות דמותר להחמיר אתי שפיר עובדא דחסיד שלא הפסיק, ולהשיטות דאסור להחמיר צ"ל דהחסיד היה סמוך ובטוח שיקבל תשובתו ולא יהרגנו, עיי"ש, ומשמע מדבריו דאף בספק אסור להחמיר על עצמו, אמנם בהגהות חכמת שלמה חלק עליו עיי"ש.

טו. ועיין במתניתין (פ"ק דברכות משנה ג') דב"ש ס"ל דבערב יטו ויקראו ובבקר יעמדו, וב"ה ס"ל דקורא כדרכו, אמר רבי טרפון אני הייתי בא בדרך והייתי לקרות כדברי ב"ש וסיכנתי בעצמי מפני הליסטים, אמרו לו כדאי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי ב"ה, ע"כ. ופירש הרמב"ם "פירוש סיכנתי, שמתי נפשי בכפי לפי שירד מעל בהמתו

וישב לארץ והטה, ועל דעת ב"ה היה יכול לקרות ק"ש והוא רוכב על בהמתו וכו", ע"כ. ודן בתפארת ישראל היאך היה רבי טרפון מסכן עצמו כדי לקיים מצות ק"ש, וביאר שם דהיכא דליכא ודאי סכנה ולא שכיח הזיקא מצוה בעידנא דעסיק בה אגוני מגנא, וראיה מרבי עקיבא שהכניס עצמו לספק סכנה בנטילת ידיים (כעירובין דף כ"א ע"ב) שהיה סומך את עצמו שלא יניחו שומר האסורים למות בצמא, ע"ש. והובא דבריו בפ"ת (יו"ד סי' קנ"ז ס"ק ג'), וצריך ביאור מה כוונתו, דאי לא שכיח הזיקא הרי גמרא מפורשת היא (פסחים דף ח') דשלוחי מצוה אינם ניזוקין, וגם לא מסתבר דמעשה דר"ע היה לא שכיח הזיקא, ונראה כוונתו דכל שאין כאן ודאי סכנה מותר לסמוך על זכות המצוה שמגינא, ואף שאין חיוב רק באופן שרוב פעמים אין נזק, מ"מ גם בספק מותר להחמיר על עצמו.

טז. היוצא מזה דבמקום שרוב פעמים אינו סכנה, ע"ז נאמר שלוחי מצוה אינם ניזוקים, וחייב לקיים המצוה, ובמקום ספק סכנה אינו חייב לקיים המצוה, ומ"מ אם רוצה להחמיר לדעת הרבה פוסקים מותר להחמיר, ואם יש ודאי סכנה אסור להחמיר.

יז. ומרנא החתם סופר בדרשות (דף ס"א ג', ובדפוס חדש ח"ב דף ק"ס) כתב דהשרים יועצים לצמצם את ריבוי התלמידים בישיבה בזמן המגיפה, וכתב החת"ס דהוא כמשל השועל שיעץ לדגים שפחדו מהציידים שיעלו ליבשה, והשיבו לו, אם במקום חיותנו אנו יראים במקום מיתתנו עאכו"כ, ומשל זה אמר רבי עקיבא לפפוס ששאלו למה מוסר נפשו ללימוד תורה ברבים, שבלא תורה אין לנו זכות קיום. וכתב החת"ס דכל היועצים לבטל את הישיבות הם כמשל השועל שיותר מסוכן מהציידים שרודפים תמיד, דאם אין זכות התורה מי יגן עלינו להנצל מן המגיפה, עיי"ש, ולהלן בדרוש הודאה (דף ס"ב ד' ובדפוס חדש ח"ב דף קס"ז) כתב דבזכות שמנהיגי הקהילה החיו עניי העיר והחזיקו את בחורי הישיבה ועסקו בגמילות חסדים של ביקור חולים וקבורת מתים ולא חשו על נפשם שמא יחלו מהם, זכו שבקהילתו היה חולים רק מאה וחמישים נפשות, ומהם מתו שלושים במשך שני חדשים, ובמקומות אחרים היו הרבה חולים, והרבה מתים שלא קברום בכבודם הראוי, ומבחורי הישיבה לא פגע שום חולי, עיי"ש.

יח. והנה במכתבי הגאון רעק"א בזמן המגיפה של קאלערא כתב שיתפללו רק ט"ו אנשים בבית הכנסת כתות ולא יתפללו רבים בבית הכנסת כי זה גורם החולי ע"ש, אמנם נראה דבמחלה קאלערא היה שכיח הזיקא וכמו שמעיד הח"ס שאצל

קהילתו היה רק מאה וחמישים חולים ומהם מתו שלושים שהוא אחד מחמשה מהחולים, ומפליא עובדא זו שהיו מעט חולים ומעט מתים, וכל קהילת פרשבורג היה כמו חמש מאות משפחות, כפי ששמעתי מיוצאי פרשבורג, ובשאר מקומות היה הרבה חולים והרבה מתים כמבואר בחת"ס שם. ואין לזה דמיון כלל למציאות של היום, דאנו רואים דאפילו אחד מאלף שנחלו לא מת, ואף אלו שמתו (לפי פרסומים שלהם עצמם) היה 94 אחוז עם מחלות נוספות שגרמו להם למות, ורק לשש אחוז מהמתים לא היו מחלות נוספות, ואם במציאות הנוראה דאז, היה דעת החת"ס שלא לסגור את הישיבות שהם קיום העולם, מה נעני אנן.

יט. אמנם כל זה בדבר מצוה אמרינן דכל שיש חשש סכנה והוא מיעוט, ע"ז נאמר דשלוחי מצוה אינם ניזוקים, אבל ודאי בכל דבר הרשות יש להקפיד שלא להכניס עצמו אפילו לקצת ספק סכנה, ודלא כאותם המזלזלים לגמרי בשמירת הנזק, דזה אסור על פי התורה. אמנם גם בזה אין להגזים ביותר בשמירה, אלא יש לנהוג בדרך הממוצע, כמ"ש במצודת דוד עה"פ בקהלת (פרק ד' פסוק י"ז י"ח) אל תרשע הרבה, ואל תהי סכל, למה תמות בלא עתך, טוב אשר תאחז בזה, וגם מזה אל תנח את ירך, כי ירא אלוקים יצא את כולם, ופירש במצודת דוד שם, "אל תרשע הרבה, אם בא לך דבר המחריד, אל תחרד יותר מדי ולא תבלבל דעתך. ואל תהי סכל, לבלי הרגיש כלום בדבר המחריד, למה תמות בלא עתך, למה תעשה כזאת אשר בעבורם תמות בעוד שלא נשלם ימיך, כי תחרד ביותר הנה תחרדה ממיתו, ומי שאינו מרגיש כלום אינו נשמר מדבר המחריד, והמות נכון בידו. טוב אשר תאחז בזה, רוצה לומר להחריד מדבר המחריד. וגם מזה אל תנח את ירך, רוצה לומר לאמץ הלבב לבל ירגיש הרבה להטריד ביותר. כי ירא אלוקים, מי שהוא ירא אלוקים הוא יוצא ידי שניהם, מעט להחריד, ומעט לאמץ הלבב, כי תחרד ביותר הוא כאילו מסיר בטחונו מד', ומי שאינו מרגיש כלום, הוא כאילו אינו חושש על גזירת המקום אשר שלח עליו החרדה". ע"כ.

כ. עוד יש לעזור, דיש מהרופאים שממליצים שכיון שהזקנים עלולים יותר לחלות ולהסתכן, ע"כ יש למנוע מהילדים והנכדים לבא לבית זקניהם, וכן שלא להוציאם לשיעורי תורה ותפלה מחמת סכנה זו, אמנם נראה שמן הנסיון אנו רואים שאלו הזקנים שהפסיקו את סדר יומם ונתקו אותם מהמשפחה היה להם התדרדרות גדולה הן בבריאות הנפש והן בבריאות הגוף, וע"כ צריך לעשות הכל במשקל הנכון שלא

להרבות להביאם לכל מקום אבל גם לא לנתקם מסדר יומם ומן המשפחה, ובזה גם שייך מ"ש בקהלת "טוב אשר תאחז בזה וגם מזה אל תנח ירך".

כא. והנה אף שאמרו חז"ל שבשעת הדבר אמרינן לך עמי בא בחדריך, אמנם כל זה דווקא לזמן מועט, אבל אם הדבר נמשך כמה חדשים, וזה גורם ביטול תורה תפלה ומצוות, ונעשה מזה כמעט עקירת הדת, בזה לא אמרינן כן, אלא בזה אמרינן שינהג כדרכו בתורה ומצוות, ומאן דלא קפיד לא קפדינן וכמ"ש בספר חסד לאברהם לזקיננו של החיד"א (מעין החמישי נהר כ"ח) דמשמע בזהוהר שהשמירה מהדבר להסגר בחדרים כמ"ש לך עמי בא בחדריך, ולפ"ז ראוי להסגיר עצמו בזמן הדבר ויעסוק בתורה ויסך ד' בעדו, אבל עכשיו הולכים ומתפזרים בכפרים בביטול תורה ותפלה, והנפש אבודה והעבירה עשויה, שהרי נכשלים בכמה מיני עבירות, ולא כך דרך התורה. וכתב שם דבזמנים הקודמים היה הדבר יום או יומיים והיה שייך להסגיר עצמו, אבל בזמנינו שזה עומד ג' או ד' חדשים, ואם יסגיר עצמו מי יטפל במתים או יבקר חולים, ע"כ אין להסגיר עצמו בבית, אלא יצא מביתו לעסוק בביקור חולים ובקבורת מתים ושאר מצוות, ושומר פתאים ד', ויש כמה דברים שכתבו שיש סכנה ובזמנינו אינם נזהרים, ועל כיוצא בזה אמרו מאן דלא קפיד לא קפדינן, ואין הקב"ה משליט בעולם אלא כדי מה שיכולים לסבול, לכן כל אדם יזהר וישמור עצמו מלהסתכל בפני הנשים, וכן כמה גופי עבירות שהן גורמים הרעה, ועל היותר יבטח בשם ד' וישען באלוקיו. עכתו"ד.

כב. ונחרדתי לשמוע שמחמת הפחדים המיותרים מהנגיף מזלזלים בטיפול ברפואת החולים, ותיאר בפני מנהל בית אבות שבדידו הוה עובדא, שלקחו משם זקן לביה"ח עקב הנגיף, ואחר חמשה שבועות החזירוהו, וירד במשקלו שלש עשרה ק"ג, ממש עור ועצמות, וכן היה אצל כמה חולים שירדו במשקל שבע קילו וארבע קילו, והכל עקב כך שאין מטפלים בהם כראוי, ואין מניחים מהמשפחה לבא לשם לעזור להאכיל את החולים, ואף לאלו שכבר הבריאו ונבדקו שיש להם נוגדנים אינם מניחים להכנס. ומעידים בכאב אלו ששחררו ב"ה מביה"ח, שחלק מהמתים לא מהמחלה מתו אלא מהזנחה, ר"ל, גם אם רק מבקשים מים לשתות אין מי שיתן להם וכדו', ושמענו עדויות ע"ז. וכן תיאר בפני מנהל בית אבות שזקנים ששבו מביה"ח החזירום עם פצעי לחץ דרגה שלש וארבע, חלקם עם תולעים מרחשים, וזאת מפני שאין מורידים אותם מהמטה, וגם אין מרחיצים אותם אלא מנגבים במטלית לחה,

וכו' וכו', והכל נובע מהפחדים המיותרים מהנגיף, אמנם לא כן דרך התורה, כמ"ש
החסד לאברהם שיש לטפל בחולים כראוי, ואין לחוש לסכנת הדבקות, וכן מבואר
בדרשות חת"ס שהובא לעיל ששבח את מנהיגי הקהילה שעסקו בגמילות חסדים של
ביקור חולים וקבורת מתים ולא חששו לנפשם שמא יחלו מהם, ע"ש, ובפרט בנידון
שלנו שהסכנה רחוקה.

כג. ויש לעורר עוד, דמבואר בקדמונים שהפחד מן המחלה מביאה את המחלה, וכן
מבואר בשו"ת מהר"ם פדווא (סי' פ"ו) בנידון אלו שברחו לכפרים מפני הדבר, שכתב
בתוך דבריו שאלו שפוחדים ויראים מהדבר אצלם זה סכנה וע"כ היו צריכים לברוח,
והרי זה בגדר אונס, ע"ש, ועיין ברמב"ן (בראשית פרק י"ט פסוק י"ז) שכתב וז"ל, כי
הראות באויר הדבר ובכל החליים הנדבקים יזיק מאד וידביקם, וכן המחשבה בהם
כו', ע"כ, וכתב בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' רפ"ט) דמהאי טעמא כתב הרמ"א ביו"ד
(סו"ס שע"ד) שי"א שבזמן הדבר אין נוהגין דיני אבילות, כדי שלא יחשבו מהמיתה,
שהמחשבה מזיקה מאד, ע"ש, ולפ"ז העצה היעוצה להנצל מן המחלה הוא להיות
בשמחה ובבטחון בד', ועי"ז ינצל מהמחלה.

כד. עוד יש לדעת שהפחדים שמכניסים באנשים לפחד מהנגיף ע"י כלי התקשורת
למיניהם, עושה נזק גדול לנפש, וכבר הרבה חלו בנפשם ע"י הפחדים התמידיים
שמלעיטים אותם יום יום, שבכל יום כותבים כמה נדבקו, כמה מתו, וכמה חולים
קשים, ויותר מהתועלת שיש בדברים אלו, יש הרבה נזק בזה, וע"כ יש לעשות כמ"ש
בחסד לאברהם, שיש לדעת שאין הקב"ה משליט בעולם אלא כדי שיכולים לסבול,
ומאן דלא קפיד לא קפדינן, ואין הנזק בא אליו, והעיקר לשמור עצמו מכל חטא, ועל
היותר יבטח בשם ד' וישען באלוקיו.

כה. והנה הרבה רופאים אומרים שבזמנינו שיש את הנגיף הקורונה יש ללבוש מסיכה על
הפה והאף וזה מציל שלא יעבור הרוק עם הנגיף מאחד לשני, אמנם יש מיעוט
רופאים שטוענים שאין המסכה מועלת להציל מההדבקה, כי הנגיף יוצא עם הרוק
ומסתובב באויר, ואף יש קצת נזק מזה מטעם שגורם שהנשימה אינה תקינה כל כך,
וגם מתרבים חיידקים הנדבקים במסכה ע"י הנשיפה בזה זמן רב, ואכן לדעת
הרופאים צריך להחליף את המסכה כל כמה שעות, ואין האנשים מקפידים כ"כ ע"ז.
והנה בין כך ובין כך במציאות קשה לומר שרואים חילוק בנדבקים במחלה בין אלו
הלובשים מסכה לבין שאינם לובשים, ויתכן לומר שמלבד המפקפקים בתועלת

המסכה, עוד חסרון יש בזה, מפני שאלו הלובשים מסכה חושבים ומוטרדים כל היום מעניין החולי, שזה עצמו מזיק מאוד כנ"ל, משא"כ אלו שאינם עושים עסק מזה, עליהם נאמר שומר פתאים ד', ומאן דלא קפיד לא קפדינן כמ"ש החסד לאברהם, ובפרט שלבישת המסכה בזמן תפלה או בשעת לימוד התורה מפריע מאד לעבודת השי"ת, וע"ז בודאי אמרינן דשלוחי מצוה אינם ניזוקים.

כו. והנה המצב כהיום שזה כחצי שנה שיש ביטול בתי כנסיות ובתי מדרשות ובתי חינוך ושיבות וכוללים, ויש ירידה גדולה ברוחניות בהרבה מצעירי הצאן הן ע"י כלי האינטרנט למיניהם, והן מחמת שלא היה להם מסגרת לתורה ותפלה וסובבו בחוצות, ותורה מה תהא עליה, ע"כ צריך לאזור כגיבור חלציו, לעמוד ולהתריע בשער, שערים המצויינים בהלכה ולזעוק "מי לד' אלי" לקיים מ"ש חז"ל (ברכות דף ס"ג) אין התורה מתקיימת אלא במישממית עצמו עליה, ואינו מתפחד לישב באהלה של תורה כמימים ימימה, וסומך על מ"ש חז"ל (סוטה דף כ"א ע"א) תורה מגנא ומצלא, ועל מ"ש בכתובות (דף ע"ז ע"ב) דרבי יהושע בן לוי היה כורך עצמו עם חולי ראתן שהוא חולי מדבק מאד ועוסק עמם בתורה, אמר כתיב איילת אהבים ויעלת חן, אם חן מעלה על לומדיה אגוני לא מגנא, בתמיה. וכתב הריטב"א שם שאפילו בזמן שאינו עוסק בתורה מגינה ומצלת, ובהגהות אהבת איתן כתב דהגנה דתורה מועלת אף היכא דשכיח הזיקא. ויש לפתוח שערי תפלה להתפלל כראוי לקיים מ"ש בתהילים (ק"ב) פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא יהלל י-ה, ולא להתפלל בחוצות ברחובות קריה. והקב"ה ישמע שוועתנו ויקבל תפלתנו לרחמים ולרצון, ויצילנו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה ושנוכל לעבוד את השי"ת בלא שום מפריעים ויחיש פדות נפשנו ויבנה במהרה את בית מקדשינו ושנזכה להיות ממקבלי פני משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.